

ULRICEHAMNS
KOMMUN

DELEGERING

BLODPROVSPROVTAGNING

Fastställt av: 2015-11-01 Medicinsk ansvarig sjuksköterska

Dokumentet framtaget av: MAS

För revidering ansvarar: MAS

Dokumentet gäller till och med: Tillsviare

DELEGERING AV PROVTAGNING BLOD

Blod tas för analys

Vid blodprovstagning tas en liten mängd blod som sedan undersöks, analyseras. Mängden blod varierar lite utifrån hur många och vilka undersökningar som ska göras. Analysen kan antingen göras direkt i samband med provtagningen, eller så skickas blodet till ett laboratorium. Det går att göra många olika analyser av blodet. Den patientansvarige läkaren avgör vilka prover som ska tas.

Provtagning sker många olika situationer

Patienten kan få lämna blodprov vid många olika tillfällen och av olika anledningar, till exempel inför olika behandlingar, för att utreda sjukdomar eller för att följa upp om en behandling fungerar.

Blödningsproblem och blodsmitta

Det är viktigt att Du vet om patienten brukar blöda onormalt länge efter ett skärsår eller har en blödningsjukdom. Från patienter med känd eller befarad risk för blodsmitta sker riskmärkning av remiss och provtagningskärl med särskild etikett - **BLODSMITTA**.

Så här går det till

Blodprov kan tas på olika sätt, kapillärt eller venöst. Utrustning och hur det går till skiljer sig åt vid de olika provtagningarna. Vissa blodvärden varierar under dygnet, det gäller bland annat järn och en del hormoner. Ibland kan man därför få ta proverna vid en viss tidpunkt, till exempel på morgonen. Om provet gäller analys av ett läkemedel som man använder regelbundet så ska blodprovet ofta tas innan morgondosen av läkemedlet. När patienten lämnar ett blodprov brukar det rekommenderas att sitta eller ligga ner, oavsett vilket slags prov det är. Det är bra om patienten sitter ner i en stol och vilar cirka 15 minuter före provtagningen. Anledningen är att halten av många ämnen i blodet förändras vid rörelse eller stress.

Identitetskontroll

Innan provet tas ska patienten tala om sitt namn och personnummer och/eller visa legitimation. Om det inte är möjligt måste Du förvissa dig om patientens identitet. Den som ska ta blodprovet kontrollerar att identiteten stämmer med uppgifterna på remissen och på de etiketter som klistras på provrören.

De flesta tycker inte att det gör ont

Sticket kan kanske svida lite, de flesta som tar provet upplever däremot att sticket inte känns särskilt mycket. Om man väljer bedövning känns bara beröringen, inte själva sticket. En del tycker att det är obehagligt med provtagningen. Man kanske blir illamående och får svimningskänslor på grund av att man är spänd och nervös. Därför är det skönt att sitta eller ligga under provtagningen.

Ibland ska patienten vara fastande

När vissa blodprover tas ska patienten vara fastande, det gäller bland annat när olika salter, vitaminer och blodfetter ska kontrolleras. Fasta i provtagnings-sammanhang innebär att man varken ska äta eller dricka annat än vatten minst tio timmar före provtagningen. Om proverna tas på morgonen kan patienten alltså äta som vanligt kvällen innan, men ska hoppa över frukosten. Det är bra om patienten undviker fet mat och alkohol dagen före provtagningen, patienten ska heller inte

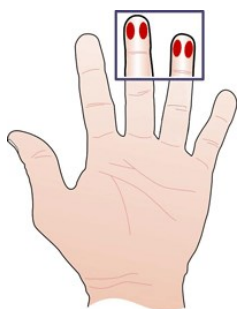
röka eller snusa. Fastereglerna kan variera mellan olika laboratorier och beroende på vilka prover som ska tas. Underlag från sjuksköterskan om hur provtagningen ska gå till ska finnas.

Blodprov från en kapillär

Ett kapillärt blodprov tas med ett stick i fingertoppen. Att det kallas kapillärt beror på att de små blodkärl som provet tas från kallas kapillärer. Kapillärerna är som ett nätverk som förenar de större blodkärlen, som kallas artärer och vener.

Tillvägagångssätt

- Välj punktionsställe
- Värm kalla händer t ex genom att hålla handen runt fingret en stund, med värmekudde eller en handske fylld med varmt vatten, max temp 42 C.
- Desinfektera och lufttorka dina händer, ta på dig handskar.
- Desinfektera punktstället, huden måste vara torr vid punktion.
- Använd endast automatiska lansetter, håll lansetten enligt tillverkarens instruktioner.
- Vänd patientens handflata uppåt och håll i det finger du ska punktera, stasa upp fingerblomman genom att pressa med tummen helt lätt från yttre fingerleden och upp mot fingerblomman.

Placera lansetten mot ovansidan av patientens fingertopp och stick vid sidan av fingerblomman, berätta när du tänker sticka.

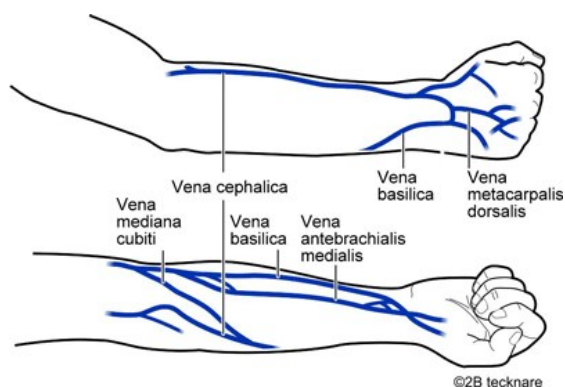

1. Släpp greppet direkt efter sticket så blod kan rinna till, kasta lansetten enligt lokala föreskrifter.
2. Torka bort första bloddroppen med en tork då den kan innehålla en okänd mängd vävnadsvätska. Pressa med tummen lätt upp mot fingerblomman, släpp efter, upprepa tills du fått så mycket blod som du behöver. OBS man får inte trycka för hårt, dra eller mjölka, det kan orsaka felaktigt analysresultat.

3. Ta provet snabbt så blodet inte börjar koagulera. Fyll din teststicka med blod.
4. Efter provtagning kan patienten hålla en tork mot fingret tills det slutat blöda, sätt ev. på ett plåster.
5. Ta av dig handskarna, desinfektera och lufttorka händerna.
6. Ange datum och klockslag för provtagning enligt lokala rutiner.

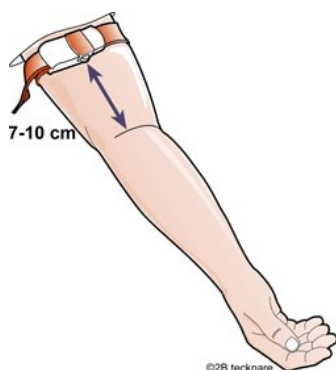
Blodprov från en ven

Venösa blodprover är vanligast. Det är oftast lättare att ta ett venöst blodprov och ger för det mesta ett mer rättvisande mätresultat än kapillär provtagning. Ett venöst blodprov tas oftast i en ven i armvecket eller på handens ovansida. Vener kallas de blodkärl som leder syrefattigt blod från kroppen tillbaka till hjärtat och lungorna. Vid vissa blodprovstagningar ska stasband inte användas eftersom provresultatet då kan bli felaktigt. Man ska inte ”pumpa” med eller knyta handen när provet tas eftersom det kan påverka resultatet vid vissa analyser. Undvik venpunktion i arm med AV-fistel (dialyspatienter), arm på den sidan som ett bröst är bortopererat, områden med svullnad, blåmärken eller många ärr.

Tillvägagångssätt

- Kontrollera patientens identitet, patienten får uppge namn och personnummer eller med hjälp av ID-handling. Kontroller att uppgifterna överensstämmer med remissen.
- Desinfektera och lufttorka dina händer, ta på dig handskar. Välj punktionsställe, lämpligt någon av de ytliga venerna i armbågsvecket.
- Fäst kanylen i hållaren om denna inte är förmonterad. Placera patientens arm plant eller lätt slutande nedåt.
- Applicera eventuellt stas med så lätt tryck som möjligt. Den ska placeras 7 cm till 10 cm över punktionsstället. Stasen får sitta åtdragen högst en minut, har den varit åtdragen längre än en minut ska den släppas och kan dras åt efter två minuter.

- Desinfektera punktionsstället.
- Punktera venen med kanylens "öga" uppåt. Om du vill kan du spänna patientens skinn vid punktion genom att sätta ett finger en bit nedanför punktionsstället och dra lite.
- För in vaccumröret i hållaren, så att rörets kork perforeras och provröret fylls med blod. Släpp stasen så fort blodet kommer ner i röret. Försäkra dig om att patientens hand är öppen och inte knuten när blod kommer.
- När röret är fyllt tas det bort ur hållaren och om fler prov ska tas förs ett nytt in. Håll kanyl och hållare stadigt genom att stödja din hand mot patientens arm.
- Blanda lugnt 5-10 gånger varje rör med tillsats. Förvara provrören stående i rumstemperatur tills de svalnat.
- När provtagningen är klar dra ut kanylen från punktionsstället, håll en tork beredd men tryck inte förrän kanylen är ute. Eventuellt kanylskydd (skydd mot stickskador) aktiveras direkt när kanylen dras ut.
- Tryck på punktionsstället med en torr tork eller be patienten trycka och sätt på ett plåster.
- Kasta kanylen i för detta avsedd avfallsburk enligt lokala föreskrifter.
- Ta av dig handskarna, desinfektera och lufttorka händerna.
- Ange datum och klockslag för provtagning.

Provrör

Val av provrör ska ske enligt det analyserande laboratoriets provtagningsföreskrifter. Tillsatserna i rören är anpassade för olika analyser/analysmetoder. Rekommenderad ordningsföljd när fler rör ska tas vid samma tillfälle.

1. Prov för blododling.
2. Koagulationsrör
3. Serumrör, med eller utan gel och med eller utan koagulationsaktivator.
4. Heparinrör, med eller utan gel.
5. EDTA - rör.
6. Glucos - rör.
7. Övriga rör.

Blodprover för blodgruppering och korstest får endast tas av sjuksköterska.

Få risker med blodprovstagning

Vanligtvis märker man inte mer av provtagningen än att man får en liten prick från stickstället som försvinner på någon dag. Ibland kan få ett litet blåmärke och känna sig öm på stickstället. Det är helt normalt och försvinner efter några dagar. Om patienten upplever några besvär, eller om det inte ser bra ut där provet togs, ska Du kontakta sjuksköterskan.

Hämtat ur: Västra Götalandsregionen, 1177. Vårdhandboken.